

gdige zielen als in Hongarije het Nederland? daarginds niet den zich steeds

ymiteit heeft op als den schrijver Assen zelf aan er onzerzijds gezeg doelden, toen wij

is uitdrukten, ge-

den titel had van onzer dienst in werd. Daarom in er haar pre-

t van de Gereformden vraagt: wie tal men antwoorders, evenmin als iver mij zal spreken emeritus ben. Ger. predikant ispoor te leiden kortweg „Gereformd bij de Gereform-

op diensdoende

ner voornaamste dat de schrijver de nabijheid van

m te voorkomen, gen haar predi-

uitwerking kwijls onvrucht-

ijn loopen. chting heeft ge-

de galerijen en l. dat haar tot en begon aan rwachting begon uit, maar ieder onder gebeuren tending, zijn op verkondigde, dat volkomen was sa aan zijn wil, is niet onder de edweld hadden sche Wereldrijk, le van het ut-

de geen Godde-oogmoed aan en het geboren was sprak van niets nderwijl woude knotte de veroord over den zijn verbloemde ende, zijn vad den onnoozelen an een nieuwe die den monsch n wido aan het

deel wordt ons van Noemi voor I gehoord heeft, r het volgende: ds volledig den geloovige meur zelfs tot aankend verschijndat de afstand zoo groot was van dit feit had e zij sinds jarnu al zijn verschijst er tegen hem r voor hem ge-wondering, die

e toespraak van het slot aldus de Liefde ge-opgelegd door t te verschijnen En het is mijn n aan datgene, rden opgelegd zijn door het doen schijnen. n groot wee zal goed door het kracht vinden geschikt zullen

Het stemt tot voldoening, dat De Jaspers zelf het masker der anonimiteit van zijn aangezicht heeft gelicht. Nu kan ieder, ook bij verschil van gevoelens, hem met respect tegemoet treden, een respect, dat zich noodzakelijkerwijs van een anonus terugtrekt, omdat hij zelf zijn persoonlijkheid bij zijn schrijven verloochent. Omrent zijn verklaring, welke hij de classis Arnhem deed toekomen, wachten wij eerst nadere gegevens af.

— Nog één week geduld.

Het brochure-comité is in wording. Men oefene nog één week geduld. Dan wordt er naar ik hoop meer van gepubliceerd. HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Landsmoeder.

1879 — 7—10 Januari 1929.

In haar bewonderenswaardige tafelrede noemde onze Koningin haar Moeder „ons aller Moeder“.

Een treffende typering. De gevoelens, welke ons volk, dat voor het wettige gezag in den Staat buigt, ten aanzien van de Koningin-Moeder koestert, zijn het best te vergelijken met de gevoelens, welke een volwassene zijn moeder toedraagt.

Den 7den Januari 1879 door haar huwelijk met Koning Willem III staatsburgeres geworden, den 10den Januari daaropvolgende voor het eerst door haar volk begroet, is haar naam onafscheidelijk aan Nederland verbonden.

Zij heeft een eigen sfeer meegebracht, een sfeer van reinheid, van vroomheid, van waardigheid, van zorg.

Dat ons Hof over de wereld in zoo zeldzame eere staat, is niet het minst aan haar te danken.

Met zorg heeft zij den toen reeds bejaarden Koning omgeven.

Met zorg heeft zij haar kind tot Koninginne opgevoerd.

Met zorg heeft zij als regentes geregeerd.

Met zorg heeft zij zich, toen haar regeertaak was beëindigd, op den achtergrond gehouden.

Met zorg oefent zij ook thans nog weldadigheid en haar naam wordt door duizenden lijdenden gezegend.

Zorgen hebben op haar lieve gelaat voren getrokken. Maar zij is er niet door overmand.

Zij is een voorbeeld van vrouwelijke evenwichtigheid.

Als een landsmoeder beweegt zij zich rustig, vriendelijk, met een teer hart onder haar volk.

In welk land vindt men haars gelijke?

worden. Allen echter, die nog in duisternis wandelen, hebben zich eveneens aan hun geloof vast te klommen, zoo ze niet verloren willen gaan, want weldra zullen ze op een harde proef gesteld worden.

Dit nu is een profetie: Jeroeschalajem zal ons allen en mij in het bijzonder worden tot een vurigen oven, die met gretigheid ons zal opstokken en verteeren, doch wij zullen er uit opstijgen als gereinigde vlammen, ontastbaar voor het zondige volk, en zoekende recht den weg naar den Hemelschen Vader. En wel broeders en zusters bind ik U op het hart, voorbereid te zijn. Groot en kleingelooften, lanwen en ijveraars lat op U w zaak; besteed Uw tijd aan waken en vasten en aan de overwegingen van Gods werk. Dit toch is mijn last en mijn voorspelling: Biddt en werkt, want het uur is nabij.”

In het tweede deel worden de intriges tusschen de verschillende figuren, die de schrijver in Jezus' naaste omgeving brengt, nader uitgesponnen, waarbij de zinnelijke liefde een voornamelijk rol speelt. De auteur teekent Jezus aan het einde Zjns levens, in Gethsemane, in het gezelschap ook van enkele vrouwen, onder welke Maria Magdalena. Het wordt zoo voorgesteld, dat Jezus juist een paar dringende waarschuwingen gehad heeft van den raadsheer Jozef en van Claudis Procola, de vrouw van Pilatus, in verband met wat tegen Hem beraamd wordt. Dan grijpt Maria van Magdala haar psalterharp en gaat spelen. Dan staat er:

„Voor den Christus waren dit de laatste oogenblikken van de arm-menschelijke ontroering in zijn tragisch leven. Hij zal nog buiten het gezelschap op de bank voor Jehoda's huis en naast hem bevond zich Johannes. De muziek bekoorde hem, bracht over zijn zinnen een lichten roes, waaraan hij zich gaarne overgaf. Hij, de wereldweter en de wereldwijze, zag bij het luisteren naar het zingend psalterion die gansche wereld in vage schittering voorbijtrekken, en een laatste weemoed huiverde langs zijn zenuwen. Hoozeer de hysterische ziel van de harpiste voor hem niet meer kon zijn dan een lichaamsloos schema, was de belangstelling, die hij voor haar koesterde van een groote liefde en droefheid. Uit den wisselzang der toonrijen sidderde een leven op van ijdelheid, hartstocht, verlangen, zonde en boete. Gesteund door haar aandachtig gehoor steeg plotseling een klagedend minnelijk omhoog, dat voor deze mijngangers naar andere gewesten zijn betekenis reeds verloren had. Hun liefste was het Rijk der Hemelen, dat zij met hetzelfde heimwee zochten als de jonge bruid den prins van haar maagdelijke verlangens.“

Na een tusschenspel klinkt het dan in de hof der vertalingen:

„Mijn vijanden sproken van mij En die op mijn ziel loeren, beraadslagen tezamen, Zeggende: „Gid heeft hem verlaten; Jaagt na en grijpt hem. Want er is geen Verlosser. O God, wees niet verre van mij; Mijn God, haast U tot mijn hulpe.“

Wij beschouwen haar dan ook als een Godsgeschenk voor Nederland.

Wat de Allerhoogste ons in haar heeft gegeven, doe Hij ons nog zeer lang behouden.

HEPP.

LITERAATUUR EN KUNST.

„Tantalus“; door Jo van Ammars Küller.

II.

Artikel I gaf nu een korte toelichting van den naam „Tantalus“, een weergave van de elementen, die in het oeuvre der schrijver al meer tot openbaring kwamen: met name haar neiging tot overladige luxueuse enscenering, alsmede de Freudiaansche concepie.

In laatste woord nader gaancenluserd in een kort exposé van al de werken van Jo v. A.—K. „Tantalus“ echter plaatst niet de vrouw, maar den man in het centrum.

Tenslotte wordt een enkel woord gewijd aan het naturalistisch standpunt van de schrijver, die haar kunst te veel aan het deïssentige bindt.

Het gegeven van „Tantalus“ is betrekkelijk eenvoudig. Evert Tideman, de rusteloze droomer, altijd op zoek naar de vervulling van zijn gepassioneerde jeugd-illusies, heeft als gehuwd man een séjour in Parijs. De soliditeit van zijn geconsolideerde positie in de wereldfirma van zijn schoonvader, de veilige beslotenheid van een eigen home, de groote vrouwelijkheid van een rechthoekige natuur als zijn vrouw, Thora Vogel, — dat alles belet niet, kan niet beletten, dat hij weliswaar geen wetenlooze Don Juan blijft „maar een groote domme jongen, die (zoals Robert Donald het uitdrukt) altijd weer denzelfden waan najoeg... die iedere keer opnieuw de dupe was van zijn eigen illusie“ (p. 69). Een jeugd-amourette in Parijs ontboeit de eerste laffe heldenkracht en twintig jaar later, als ons verhaal aanvangt, is het precies op dezelfde plaats, dat onder Freudiaansch opvallend-gelijke omstandigheden dezelfde weke historie zich herhaalt met twee American girls, Violet en Margaret.

Robert Donald, de jeugdvriend, speelt in zeker zin de Mefisto-rol van verleider en filosoof-cynicus. Hij is de patonym van Evert's struikelingen, en nu-endan (wanneer hij aan eigen cynisme inboet) ook diens réveilleerend geweten, dat hem waarschuwend naroept: „Jouw Thora is meer waard dan vijftig paar Dolly-Sisters“. Het is ook Robert Donald, die straks als logé in het huis te Westerwoud aan Thora den raad geeft, om haar oude begrippen van huwelijk en trouw te laten schieten, en te komen tot een „revisie van begrippen, waarmee je bent grootgebracht en die je geleerd zijn als de eenig ware en juiste“ „We moeten

„De schemering was donker genoeg om te beletten, dat men de groote ontroering van den Profeet kon waarnemen. Hij weende, niet uit smart of verdriet, doch louter van de overmaat van ontroering. De woorden van den dichter, zuiver op zijn eigen toestand van toepassing, hadden door de muziek en de voelheid der stemmen zoodanig aan kracht gewonnen, dat de zenuwspanning der verschenen dagen brak als een kristal, dat door een gelijkgestemden toon eensklaps tot in zijn ondeelbaarheden verbrijzeld wordt.“

En zoo wordt hier dan de ontmoeting met den Satan geïekend in Gethsemane:

„Aan het eind van den Hof bij de kloof stond een straalbundel bijna loodrecht op den grond en was de maan in het zenith zichtbaar. Hier ontmoette Jezus den Satan. Hij was een lange, schrale, flegmatische verschijning, zijn neervallend opperkleed was van zwarte zijde, versierd met zilveren sterren. Zijn glad gelaat werd gekenmerkt door mooi gewelfde brauwen en een slappe plooi ter weerszijden van den mond. Hij had die vertrouwelijke over zich, welke, hoezeer zij voort moet sprouiten uit jarenlange bekendheid, toch als intimiteit uitsluit. Op onverschilligen toon opende hij het gesprek: „In lang niet het genoeg gehad.“

De Christus gaf natuurlijk geen antwoord, trouwens dat had de ander ook niet verwacht, het was goenszins zijn verlangen een redeneering op touw te zetten, hij had een doel, waar hij regelrecht op af ging.

„Ik kom je waarschuwen“ zeide hij, „ze zijn op weg om je te halen. Ik heb de heeren daar juist gezien. Die schoft van een Judas loopt voorop.“

Ik spaar U het verdere van de poging om Satan's laatste verzoeking van den Heiland te moderniseeren in beëindigende fantasie. 't Eind is, dat de Duivel in een visioen Jezus toont, wat er straks op Golgotha geschiedt gaat, waarbij de Heiland dan zichzelf aan het middelste kruis ziet hangen, zoo, dat Hij het niet langer uithouden kan:

„In zijn ooren klonk het triomfantelijk gegriinnak van den Booze en zoozeer was zijn huiverende ziel onder diens hypnose, dat zijn bewustzijn heen en weer slingerde op het rythme van de droge staccato's, die uit dien duivelschen gorgel rolden. Een reuzenavantscheen hem aan te grijpen en hem te schudden, tot het hart hem stilstond en zijn oogen uit hun kussen sprongen, om hem ten slotte naar te smakken in een bodemloozen afgrond, waarin hij viel, viel...“

Ik ga nu verder maar zijgend voorbij aan de zeer realistisch-gekleurde hoofdstukken, waarin heel de gear van het proces en de kruisiging-zelf wordt verhaald. In een slothoofdstuk, getiteld „De Zoon Gods“, speelt na de verwoesing van Jeruzalem, krijgt het beeld van onzen Heere Jezus meer van Zijn wezenlijke trekken terug en valt het al te menschelijke en fantastische weg, als de schrijver ons trekt de tocht van belevertaartgangers, die de Kruisweg loopen door de verwoeste stad, onder geleide van den apostel Johannes.

„De menigte was een troep ongelukkigen, wier gebed een smachting was, ja een verschrikkelijke wanhoop ware geweest, indien het geloof niet als een rots

die inzichten immers wel herzien, nu er zooveel is omvergesmeten, dat we vroeger zoo netjes op rijtjes en in vakjes hadden gezet, nu de verhouding tusschen mannen en vrouwen zoo totaal anders is geworden.“ Donald verlegenwoordigt dus het liefdesbegrip, dat wisselt met de praktijk, met de koersen der levensmarkt en de huwelijksrouw, die alleen kaswaarde heeft, zoolang de omstandigheden en eigen aanleg die mogelijk maken. Welnu, deze pragmatische liefdesidee vindt haar filosofie in deze persiflage: „Trouw, „de echtelijke“ wel te verstaan, is geen kwestie van wilskracht of van zelfbeheersching, maar eenvoudige van aanleg“.

En tegenover dezen duisteren achtergrond nu van Donald's brutaal-cynische levenswijsheid en van Tideman's onbeheerschte liefdesnervositeit, prijkt de reine, warm-vrouwelijke zielsgesteldheid van Thora Vogel, Evert's vrouw. Geniaal is hier de karakterteekening volgehouden van een zukendochter, groot gebracht onder de strenge principes van tucht en eerbhaarheid, maar wier liefde schrijdt tot de grens van het uiterst begripen van Tideman's zoo hevig met haarzelf contrasterende natuur. Tegenover de zakelijk-zedelijke critiek, die haar eigen milieu van vader en broers intuïtief tegen den décadenten, altijd absenten Evert Tideman doet gelden, neemt zij altijd onmiddellijk-vanzelf den immer gebekelden echtgenoot in bescherming. Het is eveneens haar liefde, die telkens weer de steeds verkapt en ontmaskerde „hobbies“ van haar man pijnsnel naar hun gevoelswaarden taxeert en ze dult, en die eveneens dit stellig weet, dat wat ha ar bestude, hechte, rustige vrouwelijkheid hem geeft toch het eenige is, wat hij nooit missen kan. Bij het doorgronden van Thora's ziel bereikt Jo v. A.—K. dus ook haar voor treffelijkste resultaten. Hoe prachtig is het gevoeld, dat niet de levenswijsheid van Robert Donald haar welwillend, maar niet kunnend hart tenslotte dien vrede geeft, waarvan het in alle schommelingen steeds verder wegwijkt, maar dat het de broer is, de alledaagsche zakenman, Bernard met de conventioneel-practische principes van alle leden der familie Vogel, in wiens beperkt fatsoensbegrip zij telkens weer eigen begrip en eigen persoonlijkheid hervindt, en die het vermag zonder een enkel woord haar verdofte ziel in tranen te breken.

Het eerste boek, dat de handeling zet in Parijs en Westerwoud, geeft de hierboven vermelde moreele verstoordheid aan, die het huwelijksleven der Tidemans feisterend verniet. Het tweede beschrijft de zakenreis van Evert in Amerika; het terugvinden van zijn cynischen mentor Robert Donald; het losse Amerikaanse leven met z'n week-ends en „moon-bathings“; het krankzinnig verliefd worden van Tideman op Gyp, de geëmancipeerde zus van Donald's geëmancipeerde „vrouw“. Dan een dancing-night in een feestpaleis en de

in hun bewustzijn had gelegen. Haar verbinding met den Christus was nauw en onverbrekelijk, bij monde van Johannes werden haar smekingingen rechtstreeks gebracht tot voor Gods troon. De stem van den Apostel was als die van een beer in het woud, grommend van smart en toorn, telkenmale als hij zijn noodkreet herhaalde.

„Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt“, waarop het volk antwoordde, somber als een donkere veelstemmige wind:

„Erbarm U onzer.“

Het was geen gebed meer in menschenaal, maar een eentonig maatgezag van natuurgehuiden, een lied om troost met vraag en antwoord in zijn moeizame geboorte. Het was het zinnebeeld van de verlossing, de barenswoe der opstanding, die in het gebed aanzwoel en minderde, schokte en verslapt, totdat eindelijk de ziel in tranen haar vrijheid kon uijtubelen!“

En de Romeinsche veldheer, die dit bidden meemaakt, (dezelfde, die als jong officier het bevel had bij de Kruisiging) prevelt vol bitteren weemoed (en hiermee eindigt het werk):

„Wij hebben ons zwaar aan hem bezondigd. Want zonder twijfel is hij in vleesch en been de Onzienlijke zelf geweest.“

Veel behoef ik zeker niet te zeggen over deze „roman uit het leven van Jezus“. Reeds vonden wij gelegenheid te wijzen op het onmogelijke van elk pogen om een biographie van den Heiland te schrijven, zelfs al zou dat gebeuren in strikte gebondenheid aan de Schrift-gegevens. Maar het fantaseeren van een roman over het leven van Jezus Christus, met verwerking daarin van alle elementen, die, naar moderne opvatting, niet mogen ontbreken, is en blijft, hoe ook uitgewerkt, een profanatie.

Uitink slaat hier en daar een toon aan (het zal U reeds zijn opgevallen), die ons in de nabijheid van den Christus volkomen ontoelaatbaar voorkomt. Ondanks de goede bedoeling (zie het voorwoord), kunnen wij niet anders dan dit romantisch Jezusbeeld verwerpen, dat ons de blik op onzen Heiland slechts vertroebelen kan.

1) Uitgegeven door J. M. Moutonhoff te Amsterdam in het jaar 1919.
2) A.w. I, pg. 46/8.
3) A.w. I, pg. 120, 128/9.
4) A.w. I, pg. 224/5.
5) A.w. I, pg. 216/7.
6) A.w. II, pg. 60/1.
7) A.w. II, pg. 80/1.
8) A.w. II, pg. 84/5.
9) A.w. II, pg. 223/4.